

ЛІТЕРАТУРА

1. Вознесенська О. Л. Арт-терапія в роботі практичного психолога: Використ. арт-технологій в освіті. Київ: Шкільний світ, 2007. 120 с.
2. Коцур Н. І. Валеологія: підручник / Н. І. Коцур, Л. С. Гармаш, І. О. Калиниченко, Л. П. Товкун. Корсунь-Шевченківський, 2011. 581 с.
3. Смілянець І.О. Арт-терапія як засіб саморозвитку підлітків // Науковий огляд. 2015. № 2. С. 42–45.
4. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Київ: Радянська школа, 1988. 304 с.
5. <https://vseosvita.ua/library>.
6. <https://jmil.com.ua>.
7. <http://nzp.tnpu.edu.ua/issue/view/8385>.
8. http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94.

Резюме. Виявлено специфіку вирішення проблеми дитячості в цифрову епоху і розкрито сутність дефініції «особлива дитина»; доведено переваги художньої творчості як арт-терапевтичного методу і розкрито особливості антропокінетичної методології організації художньої діяльності з метою створення середовища розкриття вихованця як особистості.

Ключові слова: *художня творчість, дитина з особливими потребами, арт-терапія, самореалізація, технологія, тип заняття.*

Summary. The specifics of the problem of childhood in the digital age are revealed and the essence of the definition of "special child" have been revealed; the advantages of artistic creativity as an art-therapeutic method are proved, and the features of the anthropo-kinetic methodology of organization of artistic activity have been revealed in order to create an environment for the disclosure of the pupil as a person.

Key words: *artistic creativity, child with special needs, art therapy, self-realization, technology, type of lesson.*

Ірина Качанова
(Україна)

РОЗВИТОК ОБРАЗОТВОРЧО ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

Створення ефективного розвивального освітнього середовища для обдарованих дітей – важливе завдання сучасних позашкільних закладів освіти. Чим більше створено можливостей для творчого розвитку дітей, тим більше шансів для виявлення яскравих і різноманітних талантів. Кожен педагог повинен чітко усвідомити визначення, яким має бути освітнє середовище, що сприяє розвитку та інтеграції обдарованої особистості, яке практичне застосування її

творчого продукту та умови визнання її іншими людьми та суспільством в цілому.

Вивчаючи та аналізуючи різні підходи європейських, американських та українських провідних фахівців в області педагогіки та психології, можна зробити висновок, що процес розвитку та виховання художньо обдарованої дитини є процесом співробітництва і творчості, який відбувається в межах культурних традицій та передбачає розвиток ціннісного та усвідомленого ставлення до мистецтва й навколишнього світу, мультикультурність як повагу до різних культурних перспектив, що існують у сучасному світі. На мою думку, лише освіта, яка стимулює творчий розвиток особистості, може нині вивести культуру із затяжної кризи, а найефективніший шлях до творчої самореалізації підростаючого покоління є навчання засобами мистецтва.

Розроблена мною функціональну модель розвитку обдарованої дитини ґрунтується на досвіді сучасних спеціалізованих шкіл мистецтв Великої Британії. Процесуальний етап її впровадження передбачає:

- формування в учнів здатності до праці у сфері образотворчого мистецтва;
- виховання в них ціннісного ставлення до мистецтва та розвитку естетичних смаків, образотворчих умінь, незалежно від рівня обдарованості;
- залучення професійних діячів образотворчого мистецтва до участі в набутті дітьми безпосереднього художньо-естетичного досвіду;
- заохочення всіх без винятку учнів до активної участі в позашкільній роботі, яка характеризується різними видами мистецької діяльності;
- залучення батьків до навчально-виховного процесу, які істотно впливають на створення комфортного мистецького середовища;
- тісну співпрацю зі школами, в яких навчаються вихованці, міською громадою, місцевими та національними творчими й мистецькими інституціями з метою вивчення і передачі досвіду.

Основними цільовими установками в процесі навчання, на які я налаштовую своїх вихованців, є такі:

- творчо підходити до процесу малювання, передаючи різними художніми засобами думки, почуття й уявлення;
- емоційно і критично сприймати візуальне середовище, прагнути його проаналізувати і зрозуміти;
- цінувати і розуміти різну роль і значення художників, дизайнерів, архітекторів у сучасному суспільстві;
- розуміти відмінність певних стандартів, які використовують у міркуваннях про твори мистецтва минулого і сьогодення.

З метою ефективного розвитку художньої обдарованості учнів, на заняттях використовуються як загальновідомі, так і спеціальні форми і методи навчально-виховного впливу. Найпопулярнішими серед дітей є мистецькі пленери, практичні заняття в музеях, галереях, творчі зустрічі з відомими художниками, майстер-класи, виставки дитячих робіт, участь у конкурсах, фестивалях дитячої творчості, екскурсії до музеїв, творчих майстерень митців.

Найбільш ефективним для розкриття творчого потенціалу кожного учня, як показав трирічний педагогічний досвід, виявився творчий проект «*Мистецькі пленери*», який започаткували відомі художники нашого краю і України. З метою популяризації образотворчого мистецтва, виявлення і розвитку юних талантів, діти під патронатом наставників-митців виїжджають у різні мальовничі місця країни для практичної роботи. Вони мають змогу працювати пліч-о-пліч з відомими і професійними художниками, спостерігати і навчатися різним технікам живопису і графіки, удосконалювати свої вміння, підвищувати образотворчу майстерність. Під час таких виїзних пленерів не тільки розширюється професійний кругозір учнів, а й створюється комфортний духовний та естетичний простір довкола обдарованих дітей, оскільки вони почувуються вільно і безпечно не лише в середовищі однолітків, а й серед відомих і визнаних педагогів-митців. Значно зростає самооцінка учнів, важливість і значимість їх творчої праці, збільшується стимул до подальшого мистецького розвитку, самореалізації та самоствердження як юних художників. Підсумком кожного пленеру є виставка робіт усіх учасників, на яку запрошуються відомі і професійні критики, митці, батьки і гості. Діти діляться своїми враженнями, емоціями, активно обговорюють кожну картину, аналізують свій твір на фоні інших робіт. Кращі роботи пленеристів прикрашають музеї, галереї, виставкові зали області.

Навчальна програма гуртка образотворчого мистецтва розроблена з урахуванням розвитку у дітей не лише практичних, але й теоретичних знань. На даному етапі навчання кращою формою подачі матеріалу є екскурсії в художні музеї, картинні галереї. Учні розвивають розуміння і здатність описувати, аналізувати й оцінювати твори мистецтва сучасності та минулих епох, збільшують запас знань про творчість художників світу і України, вчать філософськи мислити про природу мистецтва, його вплив на людину і суспільство. Вони беруть на себе роль художників-критиків або мистецтвознавців. Щоб краще мотивувати дітей до висловлювання з приводу мистецтва, часто у роботі застосовується *метод рольових ігор*. Після перегляду чергової виставки їм пропонується роль агента з розповсюдження творів цього художника. Іноді учням дається завдання описати твір у телефонній розмові один з одним, обговоривши переваги картини з метою її покупки, або на дружній вечірці розповісти про твір, який найбільше вразив чи запам'ятався у музеї. Старшокласникам можуть бути запропоновані найрізноманітніші рольові ситуації, в яких вони опосередкованим чином наближаються до розуміння змісту твору мистецтва¹.

Отже, метою продуктивного, проективного та інтерактивного навчання образотворчо обдарованих дітей в розвивальному позашкільному середовищі постає активна реалізація їх потенціалу щодо:

- розуміння цілісності та взаємозумовленості всіх явищ і процесів у світі;

¹ Йдеться про ситуацію типу: визначення критеріальної бази для ціннісної диференціації творів, арт-акцій як мотивації їх першочергового збереження для майбутніх поколінь.

- нелінійного мислення;
- здатності до асоціацій, узагальнення, переносу знання, його творчої інтерпретації;

- готовності до осмисленого і відповідального професійного вибору.

Підсумовуючи сказане, пропонуємо **критерії ефективної організації позашкільного освітнього середовища для талановитих дітей:**

- продуктивність нестандартного використання часу занять, приміщення;
- врахованість досвіду та інтересів дитини;
- акцентованість уваги дітей на спостереженнях і експериментуванні;
- активність участі кожного учня в плануванні власної навчально-практичної діяльності;
- пропорційність чергування індивідуальної та колективної форм роботи;
- оптимальність використання технології взаємного навчання.

Успіх їх реалізації залежить від антиномічності єднання індивідуальних інтересів і уподобань обдарованих учнів і педагога.

Резюме. Розкрито особливості і принципи побудови освітнього середовища для обдарованих дітей і підлітків у позашкільних навчальних закладах художньо-естетичного спрямування. На основі вивчення сучасного передового досвіду британських мистецьких шкіл розроблено функціональну модель, описано форми і методи розвитку обдарованої дитини, критерії ефективності організації позашкільного освітнього середовища для її розвитку.

Ключові слова: *образотворча обдарованість, позашкільний простір, функціональна модель, форми і методи розвитку обдарованої дитини.*

Summary. The peculiarities and principles of constructing the educational environment for gifted children and adolescents in extracurricular educational institutions of artistic and aesthetic direction are revealed. Based on the study of modern best practices of British art schools, a functional model has been developed, described the forms and methods of development of a gifted child, criteria for the effectiveness of the organization of the out-of-school educational environment for its development.

Key words: *visual talent, out-of-school space, functional model, forms and methods of gifted child development.*